

Ödemiş-Tire-Kemalpaşa Yöresi Kırsal Turizm ve Girişimciliğini Tespite Yönelik Bir Araştırma

Burhan AYDEMİR¹

Didem UZUN^{2*}

Zeynep Güvercin GÖÇMEN³

¹Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi, Balıkesir, Türkiye

²Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, Türkiye

³Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Türkiye

*Sorumlu Yazar:

E-posta:didem-uzun@windowslive.com

Geliş Tarihi: 20 Haziran 2016

Kabul Tarihi: 24 Ekim 2016

Özet

Alternatif turizm çeşitlerinden birisi olan kırsal turizm, şehrin yoğunluğundan, aşırı trafikten ve monotonlaşan hayatlarından sıkılarak değişiklik arayan insanlar için cazip turizm olanakları yaratması yönüyle dikkat çekmektedir. Bu araştırma ile; İzmir'in Ödemiş - Tire - Kemalpaşa yöresindeki kırsal turizm ve kırsal turizm girişimciliğini tespit etmek, doğal, kültürel ve turizme uyarlanabilen tüm zenginlikleri, konaklama sektöründeki girişimcilerin bakış açısıyla değerlendirmek ve kırsal turizmin geleceğine ışık tutmak amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni, bu yörelerde bulunan konaklama işletmeleridir. Çalışmada girişimcilerin bu konudaki düşüncelerini belirlemek üzere nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak geliştirilen görüşme formuna uzman görüşleri doğrultusunda son hali verilmiştir. Böylelikle, bu ilçelerdeki kırsal girişimcilik potansiyelini tespit etmek, yörenin sahip olduğu doğal, kültürel ve turizme uyarlanabilen tüm zenginlikleri, konaklama sektöründeki girişimcilerin bakış açısıyla değerlendirmek ve kırsal turizmin geleceğine ışık tutmak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen temel bulgu; kırsal turizm girişimciliğinin bu yörede geliştirilebilir olduğudur.

Anahtar Kelimeler: İzmir, Kırsal Turizm, Kırsal Turizm Girişimciliği

An Orientated Study to Determine The Rural Tourism and The Entrepreneurship Of The Area Ödemiş-Tire-Kemalpaşa

Abstract

Rural tourism, which is one of the alternative tourism forms attracts attention of people who are bored from the crowd of city life, excessive traffic and monotonous life in the frame of attractive tourism opportunities. With this study, to identify rural tourism and rural tourism entrepreneurship in Ödemiş-Tire-Kemalpaşa the districts of İzmir, to evaluate natural, cultural and all the values which can be adopted in tourism by the perspective of accommodation facility entrepreneurs and to shed light on the future of rural tourism is intended. This phase of the search is accommodation facilities in these regions. In the work, interview technique which is the qualitative research techniques is used to express thoughts of entrepreneurs. In the study, the interview form which is developed as data collection tool is finalized according to the expert opinions. Thus, it is purposed to determine the potential of rural entrepreneurship in these districts, the region's owned natural, cultural and all the wealth that can be adapted to tourism, evaluating the perspective of entrepreneurs in the hospitality industry and to shed light on the future of rural tourism. The main finding of this study is rural tourism entrepreneurship can be developed in this region.

Keywords: Izmir, Rural Tourism, Rural Tourism Entrepreneurship

GİRİŞ

Dünya küreselleşme sürecine bağlı olarak meydana gelen değişiklikler, turist profilinde dolayısıyla turistik taleplerde bir farklılaşmayı da beraberinde getirmektedir. Turizm sektöründeki bu değişim ve dönüşüm turizm gelirlerindeki artış, turist sayısındaki artış vb. konularını etkilemektedir. Turistlerin zevk ve tercihlerindeki artışa bağlı olarak ortaya çıkan farklı turistik talepleri karşılamak için şirketlerin ve yörelerin sahip olduğu turistik arz verilerini kullanması planlı olmalıdır. Bu tercih ve turistik arza bağlı olarak da alternatif turizm kavramı çıkmıştır. Bu taleplerin karşılanabilmesi için ortaya çıkan alternatif turizm türlerinden birisi de kırsal turizmdir.

İnsanların eğlence ve turizm anlayışları sürekli değişime uğramaktadır. Uzun yıllar deniz-kum güneş üçlüsü, tatillerde büyük çekim gücü yaratırken, günümüzde turistlerin tatil yeri seçiminde özgün doğa ve kültürel/tarihsel zenginlikler daha fazla rol oynamaya başlamıştır [12]. Bununla beraber sanayileşmenin hızla arttığı içinde bulunduğumuz yüzyılda kent yaşamındaki kirlilik, yoğunluk ve stresten kaçmanın bir yolu olarak kırsal alanlarda dinlenme ve eğlenceye karşı git-tikçe artan bir ilgi doğmuştur. Bu anlamda kırsal bölgeler;

doğal ve kültürel yapılarıyla, özellikle kent insanın giderek artan dinlenme ve rekreasyon gereksinimine cevap vermeye çalışmaktadır.

Günümüzde insanların kitlesel turizm hareketleri yerine, alternatif turizm değerlerinin yoğunlaştığı yörelere gitmelerinin temelinde, doğa koruma bilinci ile doğal, kültürel ve geleneksel yaşantıyla ilişkin bilgileri elde etmeleri, yerel halk ile iletişimde bulunarak onların yaşantılarını anlamaları ve düzenlenen etkinliklere katılarak, tatillerini bu yörelerde geçirmeye çalışmaları yatmaktadır [6].

Kırsal alanlarda ortaya çıkan bir turizm çeşidi olan kırsal turizm çok yönlü ve karmaşık bir kavramdır. Kırsal turizm; macera, spor, sağlık turizmi, av turizmi, eğitsel seyahat, sanat, tarih ve etnik alanlarda yapılan turizmi, tırmanma, binicilik, yürüyüş, doğa tatilleri ve eko turizm gibi alternatif turizm kavramlarını da içerir [8].

Bu çalışmada üç ilçedeki konaklama tesisi işletmelerinin sahip oldukları özellikler araştırılmış, ilçelerdeki kırsal turizm girişimcilik potansiyeli tespit edilmek istenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden mülakat tekniği kullanılmıştır. Bu yöntemin tercih edilme nedeni kırsal alanlardaki girişimci sayısının azlığı ve anket yapılabilecek büyüklükte bir evrenin olmayışıdır. Mülakatlar betimsel

analiz tekniği kullanılarak yorumlanmıştır. Mülakat formu iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcılara ilişkin demografik ve işletme hakkında sorular yer alırken, ikinci bölümde turizm potansiyeli soruları yer almaktadır. Çalışmanın ilk kısmında ilgili literatür incelenmiş ve kavramsal çerçeve açıklanmıştır. Daha sonra çalışmanın gerçekleştirildiği ilçeler hakkında kısaca bilgilendirme yapılmış ve yöntem anlatılmıştır. Sonraki bölümde yapılan mülakatların bulguları yorumlanmıştır. Son bölümde de saptanan sorunlara ve getirilebilecek çözüm önerilerine yer verilmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kırsal Turizm ve Kırsal Turizm Girişimciliği

Kitle turizminin doğaya karşı yıkıcı olan, adeta sömüren ve sosyokültürel yapı üzerindeki negatif etkileri de farklı turizm türlerine yönelmenin doğruluğunu adeta kanıtlamıştır. Bu nedenle, doğayla iç içe, yerel halka saygılı ve yerel ekonomiyi gözetken pek çok turizm çeşidi, kitlesel turizmine alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de kırsal turizmdir [3].

Kırsal turizm, hem kırsal yerleşimler hem de doğal kaynaklara dayalı bir turizm türü olduğundan doğal çevrenin korunması ve sürdürülebilir turizm açısından önemli katkılarda bulunur, ayrıca yerel bölgenin ekonomik olarak gelişmesini sağlar ve orada yaşayan insanlar açısından istihdam olanağı oluşturur [7]. Dolayısıyla turizm, elde edilen gelir bakımından, tarımdan elde edilenden çok daha fazlasını sağladığından kırsal toplum tarafından çabuk kabul görmektedir. Bazı turizm çeşitleri gibi (yat turizmi, kongre turizmi v.b) kırsal turizmde kişiye ya da küçük gruplara özgü kaliteli hizmet anlayışıyla gelir düzeyi yüksek kişiler tarafından tercih edilen ve hem ülkeye daha fazla gelir kazandıracak, hem de toplumsal maliyeti düşük bir turizm türüdür [14]. Bu durum kırsal turizm potansiyeli yüksek olan yörelerdeki turizm yatırımlarını girişimciler açısından cazip hale getirmektedir.

Kırsal turizm kavramı kırsal alan, kırsal miras, kırsal yaşam ve kırsal etkinlikler bileşenleri olmak üzere 4 bileşenden oluşmaktadır [4]. Kırsal alanlar; dağlar, göller, nehirler, ormanlar ve doğa manzaraları, kırsal miras; endüstriyel (çağdaş) mimari, tarih öncesi miras, kaleler, kiliseler ve köyler, kırsal yaşam; el sanatları, yerel etkinlikler, beslenme, agri-turizm ve geleneksel müzik, kırsal etkinlikler; bisiklete binme, balık tutma, at binme, avcılık ve yürüyüş gibi bileşenlerden oluşur [11].

Dünya turizm literatürü incelendiğinde, uzmanlar tarafından kırsal turizmin çiftlik turizmi, köy turizmi, yayla turizmi, tarımsal turizm, yumuşak turizm ve ekoturizm gibi farklı isimlerle anlatıldığı görülmektedir [1]. Bunun nedeni kırsal turizmin kapsamı hakkında ortak bir görüşe sahip olunmamasıdır. İfade edilen tüm bu turizm türlerine genel olarak kırsal turizm demek doğru olacaktır. Kırsal turizm tanımlamalarının ortak noktası ise, turizm davranışlarının kırsal alanda ve geleneksel kültürü, tarımsal yaşamı ve daha basit bir yaşam biçimini içermesidir [2]. Buna göre; kırsal turizmde, hizmet sağlayanlar, ziyaretçilerin ziyaret edilen yerdeki atmosferi test etmesine ve kırsal ürünleri denemelerine yardımcı olurlar [15].

Turizm sektöründe girişimcilik için ilgili tarafların bir çaba göstermesi ve kaynakların kombinasyonu gerekmektedir [10]. Kırsal turizm girişimciliği de bir ekip, bir örgütlenme işidir. Bunun için öncelikle, bir yörenin kalkınmasında kırsal turizme ihtiyacın olduğuna inanılması ve yörenin kalkınması, planlanması, düzenlenmesi gibi konularda

görev yapan bir organizasyonun oluşturulması gerekir. Sonrasında, uzmanlık alanlarına göre uzmanlar ve köylüler el ele vererek çalışmaya başlayabilirler. Bir başka organize olma biçiminde ise köylülerin veya çiftlik sahiplerinin kendi aralarında birleşerek yerel bir örgüt (dernek) kurmaları, sonra da bölge veya ülke çapında kendilerine en yakın bir ulusal derneğe, federasyona üye olmalarıdır. Dünyadaki pek çok ülkede buna benzer bir sistem kurulmuş ve başarıya ulaşılmıştır [13]. Sonuç olarak kırsal turizm potansiyelinin harekete geçirilmesi için gerekli şartlar arasında; çekici yönlerin (tarihsel miras, yerel gelenekler, yöresel mutfak ve eşsiz doğal çevre), girişimci ve yerel inisiyatifin, örgütün (dernek, kooperatif, şirket) ve kamu kurumlarının desteğinin bulunması sayılabilir [16].

Kırsal turizm girişimcisi, kırsal yöredeki tarihi, doğal, kültürel ve tarımsal kaynakları etkin bir şekilde kullanarak bir girişimde bulunan kişidir [4]. Kırsal alanlarda faaliyet gösteren girişimciler ve çiftçiler; kar elde etmek amacıyla bölgesel potansiyeli değerlendirerek tarım, zanaat, doğa, kültür, turizm ve eğitim alanlarını kapsayan çalışmalarını kırsal turizm sektörünü geliştirir ve kırsalda ekonomiyi çeşitlendirir [16].

Turizm sektöründe yatırımlar alt yapı ve üstyapı yatırımları (konaklama tesisleri ve yan hizmet tesislerinin kurulması) olarak ayrılmaktadır. Çalışmamızda ele alınan turizm yatırımları üst yapı yatırımı olarak bilinen otel, motel, tatil köyü, kamping, tatil köyü, apart otel, oberj ve pansiyon gibi konaklama işletmeleridir [9].

Ödemiş, Kemalpaşa ve Tire Hakkında

Ödemiş, Küçük Menderes ovasında kurulmuştur. İlçenin toplam nüfusu, 129,295 kişidir [17]. Ödemiş'te, Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan işletme belgesi 2, yatırım belgesi 1 adet tesis vardır [18]. Ödemiş'te toplamda 9 adet otel bulunmaktadır. 2011 yılında, İzmir genelindeki ortalama kalış süresi 2,5 gün iken; bu süre Ödemiş'te 1,3 gün olarak ortaya çıkmaktadır. İl genelindeki doluluk oranı % 49 iken, Ödemiş'te % 19,4 düzeyindedir [5].

Tire, İzmir'in güneydoğusunda yaklaşık 80 km uzaklıkta yer alan bir ilçesidir. İlçede çok sayıda bitki çeşitliliği olduğundan "Yeşil Tire" olarak anılır. İlçenin yüzölçümü 792 km²'dir. Bir mahallesi (Gökçen) ve 64 köyü bulunmaktadır. 2011 yılı TÜİK genel nüfus verilerine göre toplam nüfusu 78.975'tir. Bu nüfusun 43.938'i merkezde, 35.037'si mahalle ve köylerde yaşamaktadır [19]. İlçede Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan işletme belgesi 1 adet tesis vardır [18]. İlçede toplam 7 adet konaklama tesisi bulunmaktadır. İzmir genelindeki ortalama kalış süresi 2,5 gün iken; bu süre Tire'de 2,2 gündür. İl genelindeki doluluk oranı %49 iken, bu oran Tire'de % 23 düzeyindedir [5].

Kemalpaşa, İzmir'in 29 km. doğusunda, İzmir-Ankara Karayolunun 8 km. güneyinde yer almaktadır. İlçenin 5 mahalle, 29 köy ve merkez toplam nüfusu 2013 verilerine göre 97,499'dur. Aynı zamanda Kemalpaşa ormanlarla kaplı dağları, yaylaları, piknik alanları, tarihi kalıntıları ile çok zengin kültür ve tabiat varlıklarına sahiptir [20]. İlçede Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan işletme belgesi 2 adet tesis vardır [18]. İlçede toplam 3 adet tesis hizmet sunmaktadır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırmanın Metodolojisi

Çalışmada İzmir'in üç ilçesindeki (Ödemiş, Tire ve Kemalpaşa) turizm girişimcilerinin, girişimlerini gerçekleştirirken danışmanlık alıp almadıkları, girişim

sermayesi kullanıp kullanmadıkları, girişim hareketini gerçekleştirmeden önce meslekleriyle ilgili eğitimlere katılıp katılmadıkları gibi konular araştırılmak istenmiştir. Kullanılan finansman kaynakları, işletmelerin sermaye miktarları, çalışan sayısı ve girişimcinin daha önce girişim eylemi gerçekleştirip gerçekleştirmediği, geçmişteki başarıları ve başarısızlıkları öğrenilmek istenmiştir. Bu ilçelerdeki girişimcilerle mülakat yapılarak, yörenin kırsal turizm potansiyeli ve yatırımcılar açısından cazip olabilecek imkânları hakkında bilgi edinilmesi amaçlanmıştır.

Bu ilçelerin tercih edilmesinin nedeni, yörelerin kırsal alan olarak turizme elverişli bir bölgede olmasıdır. Ayrıca ilçelerin başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Bu ilçelerde nüfusun büyük çoğunluğu kırsal kesimlerde yaşamaktadır. Aynı zamanda ilçelerin turizm için oldukça elverişli mekânlara, dağlara, ovalara sahip olduğu görülmektedir. Araştırmanın evreni Ödemiş, Tire ve Kemalpaşa ilçeleri merkez ve mahalleler olarak belirlenmiştir. Başka ilçelerin örneklem olarak alınamamasının sebebi zaman ve bütçe sıkıntılarınıdır. Görüşmelerin yapılabilmesi için örneklemedeki bireylere ulaşmak, randevu almak ve görüşmeyi gerçekleştirmek oldukça uzun zaman gerektirmiştir. Bu nedenle seçilen üç ilçenin aynı güzergâhta olmasına dikkat edilmiştir.

Ödemiş-Tire-Kemalpaşa Yöresi Kırsal Turizm Ve Girişimciliğini Tespite Yönelik Bir Araştırma

Yapılan çalışmada hazırlanan görüşme cetveliyle girişimcilere 26 adet demografik ve işletme hakkında, 6 adette turizm potansiyelini kavramak adına toplamda 32 soru yöneltilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. 3 ilçede toplamda 10 işletmeyle yüz yüze görüşme yapılmıştır. İlçe bazında değerlendirilecek olursa; Tire ilçesinde 6 işletme saptanmış olup 3 işletmeyle, Kemalpaşa ilçesinde 3 işletme saptanmış olup 2 işletmeyle, Ödemiş ilçesinde ise 8 işletme saptanmış olup 5 işletmeyle görüşülmüştür. Görüşmeler 30-40 dakika sürmüştür. Tiredeki 3 tesisin ikisinde işletme sahibiyile, diğerinde sorumluyula görüşülmüştür. Kemalpaşa'daki işletmelerde profesyonel yönetici ve işletme sahibiyle görüşülmüştür. Ödemiş'teki tesislerden ikisinde işletme sahibiyile, ikisinde aileden kişilerle birinde de müdürle görüşülmüş, sorular cevaplandırılmıştır. Çalışma ile bu ilçelerdeki turizm işletmelerinin sahip olduğu yapının anlaşılması ve bu işletmelerin daha başarılı olabilmesi için etkin politika ve strateji önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Kuruluş yılı, hukuki statü ve yönetim biçimi açısından; Tire'deki işletmeler 1997-2007, Kemalpaşa'daki işletmeler 2007-2014, Ödemiş'teki işletmeler 2001-2014 yılları arasında kurulmuştur.

Tiredeki tesislerin biri kamu işletmesi olup biri şahıs işletmesi, diğeri anonim şirkettir. Kemalpaşa'daki 2 işletmeden biri limited, diğeri anonim şirkettir. Ödemiş'teki işletmelerin üçü şahıs işletmesi, biri anonim, bir diğeri ise limited şirkettir.

Tiredeki üç işletmeden ikisi aile, diğeri de profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmektedir. Kemalpaşa'daki işletmeler aile ve profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmektedir. Ödemiş'teki beş işletmede aile üyeleri tarafından yönetilmektedir.

İşletmenin durumu, çalışma dönemi, oda ve yatak kapasitesi, personel sayısı açısından; Tire'deki üç işletme otel olarak kullanılmaktadır. Kemalpaşa'daki işletmeler oteldir. Ödemiş'teki üç işletme otel iki işletme pansiyondur. Tire'deki işletmelerin üçü de kiralıktır. Kemalpaşa'daki

işletmeler sahiplerinin kendi mülküdür. Ödemiş'teki işletmelerden dördü mülk sahibi biri kiracıdır. İlçelerdeki tesislerin tamamı bütün yıl açık çalışmaktadır. İlçelerdeki oda sayıları mülakat sorularında yer almaktadır. Ancak önemli olan ilçelerde konaklayabilecek kişi sayısını tespit edebilmek için toplam yatak kapasitesidir. Bu nedenle oda sayılarına yer verilmemiştir. Tire'de alınan bilgilerde işletmelerin toplam yatak kapasitesi; 129'dur. Kemalpaşa'nın toplam yatak kapasitesi 279'dur. Ödemiş'teki toplam yatak sayısı 223'tür. Tire'deki işletmelerin çalışan sayıları 2-20 arasında değişmektedir. Kemalpaşa'daki işletmelerin çalışan sayısı 8 ve 52'dir. Ödemiş'teki işletmelerde çalışan sayısı 2 ile 13 arasında değişmektedir.

Konaklama yapan turistlerin yüzdesi açısından; Ödemiş'teki beş işletme de yabancı turistin yerli turistte göre oranının daha az olduğunu belirtmektedir. Dört işletme yabancı turist oranının %20 ve %30 arası olduğunu söylerken yalnızca bir işletme bu oranın %1 kadar düşük olduğunu belirtmiştir. Kemalpaşa'daki işletmelerde aynı şekilde ağırladıkları misafir oranının %60- 65'ini yerli turistin oluşturduğunu belirtmiştir. Tiredeki işletmelerde ise bir oran belirtilmemiş, yabancı turistin çok gelmediği söylenmiştir.

Bir turistin ortalama geceleme sayısı ve yıllık doluluk oranı açısından; Tire'deki geceleme sayıları 1-3 gece arasındadır. Kemalpaşa'daki geceleme sayıları 2-7 gece arasında ve Ödemiş'teki geceleme sayıları da 1-3 gece arasındadır.

Tiredeki tesislerin doluluk oranları %40-%65 arasındadır. Kemalpaşa'daki tesisler %60-%70 civarında, Ödemiş'teki tesisler %40-%80 arasında doluluğa sahiptir.

İşletmelerin yasal durumu ve finansman kaynakları açısından; Tire'deki işletmelerin 1 adedi turizm işletme belgeli, diğeri 2'si belediye belgelidir. Kemalpaşa'daki işletmeler turizm işletme belgelidir. Ödemiş'teki işletmelerin 2'si turizm işletme belgeli, 3'ü belediye belgelidir.

İşletmeciler çoğunlukla öz sermaye kullanmış olup, kredi desteği de almışlardır.

Bu işletmelerin kurulmadan önceki tecrübeleri ve aldıkları eğitimler açısından; İşletmecilerin dördü turizm ve girişimcilik konularında eğitilmiş olup, iki işletme öncesinde işletmecilik tecrübesine sahip olduğunu belirtmiştir. Diğer işletmeler ise herhangi bir eğitim ya da danışmanlık almadıklarını belirtmişlerdir.

Bu bölgede bir tesis kurma fikri, kuruluş yeri ve kararı açısından; işletmelerin tamamının ortak görüşü yörenin turizm potansiyeline sahip oluşudur.

İşletmeciler buldukları ilçeye yatırım amaçlı ve karlı olacağını düşündükleri için otel açmak istemişler, kuruluş yerinde cadde üzeri olması, havaalanına yakınlık gibi özellikleri göz önünde bulundurmışlardır.

İşletmeyi kurma ve yatırım yapma kararı açısından; Ödemiş'teki işletmelerin ortak görüşleri girişimcilerin memleketlerinin orası olması ve para kazandıracak bir iş alanı olarak otelciliğin uygun görülmesi şeklindedir. Kemalpaşa'daki işletmeler ise İzmir'in en büyük sanayi bölgesinin yörede olması, İstanbul- İzmir otoyolunun bölgeden geçmesi, lojistik köy projesinin bölgede gerçekleştirilecek olması, Kemalpaşa Belediyesi'nin golf turizmüne ve kentsel dönüşüme yönelik projelerinin tamamlanması ile birlikte yakın zamanda ilçenin daha büyük bir atılım yapacak olması nedenleriyle otelcilik yatırımını karlı görmüştür. Tire'deki üç işletmeden biri Belediye'ye aittir. Diğer iki işletme sahibi memleketlerinde yatırım yapmak ve bölgeye girişimci ruh kazandırmak istediğini belirtmiştir.

Yatırıma karar verme aşamasındayken alternatif yatırımların düşünülüp düşünülmemesi açısından; Ödemiş'te üç işletme düşünmediğini belirtmiştir. İki işletme ise restoran ve butik otel açma fikirlerinin önceden düşünülmüş olduğunu belirtmiştir. Kemalpaşa'daki bir işletme düşünmezken diğer işletme bünyesinde ofis, kafe gibi üniteleri barındıran bir plaza inşa etme düşüncelerinin olduğunu ancak plaza kültürünün bölgede oturmadığının görüldüğü için vazgeçtiklerini belirtmiştir.

İşletmecilerin daha önceki girişimcilik eylemleri ve ikinci bir işi olup olmaması açısından; sekiz işletmenin daha önce girişimcilik eyleminde bulunduğu ikisinin ise ilk girişimcilik faaliyeti olduğu saptanmıştır. İlçe bazı incelenecek olursa Ödemiş'teki üç işletmenin şu anda başka bir işi olmadığı, iki işletmenin restoranı olduğu saptanmıştır. Kemalpaşa'daki bir işletmenin daha önce süt inekçiliği amaçlı bir çiftlik kurmuş olduğu ancak mevzuat engelleri nedeniyle devam etmediği, diğer işletmenin de bir altyapı ve üstyapı çalışmaları yapan bir şirketi olduğu görülmüştür. Tire'deki bir işletmenin ikinci bir işi yokken diğer iki işletmenin çiftçilik ve ahşap fabrikası gibi ikinci işleri olduğu saptanmıştır.

İşletmecilerin başarıları ve başarısızlıkları açısından; daha önce girişimcilik faaliyetinde bulunan 2 işletme başarısız olmuş, 2 işletme kendi isteğiyle sonlandırmış, 4 işletme ise faaliyetine devam etmektedir.

İmkânlar olursa yeni bir tesis kurma isteği açısından; Ödemiş'te ki iki işletmenin yeni tesis açma hazırlığı olduğu görülmüştür. Diğer üç işletme ise mevcut tesisler dışında yeni bir girişim isteklerinin bulunmadığını belirtmiştir. Kemalpaşa'da işletmelerin yeni bir tesis açma düşüncesi olmadığı görülürken, Tire'deki bir işletmenin halı yıkama yeri açmak isteyip ruhsat alamadığı için bu düşünceden vazgeçtiği görülmüştür. Belediyeyle bağlı çalışan tesisin yeni bir bina eklemek istediği, diğer tesisin zaten iki otele bulunduğu yeni bir tesis düşünmediği görülmüştür.

Kuruluşundan sonra tesiste genişleme olup olmaması açısından; Ödemiş'te beş işletmeden üçü Birgi bölgesinde yer almaktadır. Birgi sit alanı edilmiş bir yerdir. Buradaki binalar tescilli olduklarından işletmeciler genişleme çalışması yapamamaktadır. Diğer iki işletme de yakın zamanda genişleme düşünmediğini açıklamıştır. Kemalpaşa'daki işletmeler yeterli oda ve yatak sayısına sahip olduklarını belirtmiştir. Tire'deki işletmelerden biri tarihi bir bina olduğu için düzenli aralıklarla bakımının yapıldığını ancak genişleme yapamadıklarını belirtmiştir. Bir diğer işletme ise genişleme için maddi imkânlarının olmadığından yakınmaktadır. Üçüncü işletme ise çatıya bir restoran açmak istediklerini söylemiştir.

İşletmelerin başarı faktörleri ve müşteri memnuniyeti açısından; İşletmelerin büyük çoğunluğu başarı için en önemli faktörün müşteri memnuniyeti olduğunu, işletmenin konumu, coğrafi yapısı, hijyen, doğru ekip ve uygun fiyatın tamamlayıcı unsurlar olduğunu belirtmektedir.

Müşterilerin, iyi hizmet, işletmenin otantik ve tarihi dokusu, ürün çeşitliliği, güler yüz gibi hizmetler sonucu memnuniyetlerinde artış olduğu söylenmiştir. İşletmelerin hepsi yaptıkları anketlerle müşteri memnuniyetini ölçtiklerini ve kişisel görüşlerini aldıklarını belirtmiştir.

İşinden ve kazancından memnun olma açısından; tüm tesislerde sorulara cevap veren kişiler işlerinden memnun olduklarını söylemektedir. İşletmeciler konaklama sektöründe kazançlarının koydukları sermayeye ve yaptıkları harcamaya oranla yeterli olabilmesi için uzun yıllar gerektiğini ifade etmiş ve şu an kendilerini amorti ede-

cek oranlarla hizmet verdikleri için memnun olduklarını belirtmişlerdir.

İşletmelerin büyüme hedefleri açısından; işletmeler maddi imkân yetersizliği ya da binanın tescilli olması nedeniyle değişiklik yapamadıklarını belirtmiştir. Kemalpaşa'da bir işletmede görüşme esnasında yenileme çalışmaları yapıldığı görülmüştür. Ödemiş'te 2 işletme yeni tesis kurmak istediklerini söylemiştir.

Sosyal ve profesyonel ağ kullanımı açısından; İşletmelerin hemen hepsinin web sayfası bulunmakla beraber, bazı işletmelerin tesislerinin tanıtımı için başka sosyal ağları da kullandığı görülmektedir. Her kitleye ulaşabilme kolaylığı açısından interneti faydalı bulan işletmeciler, rezervasyon sitelerinden de faydalandıklarını belirtmiştir.

Aldıkları maddi destek ve kamudan beklentileri açısından; 4 işletme Turizm Bakanlığı ve TOKİ gibi kamu kurumlarından destek aldıklarını belirtmiştir. 4 işletme hiçbir destek almadığını ve başvurmadığını söylemiştir. Tire'de bir işletme İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)'ndan destek talep ettiğini 5 puanla krediyi alamadıklarını söylemiş bu sebeple 3 yıldızlı bir işletmeyken 2 yıldızla düştüğünü söylemiştir. Yine Tire'de belediye belgeli bir işletme belediyeden destek almaya devam ettiklerini belirtmiştir.

Tire'de bir işletme yatırımlarının önünün kamu tarafından kesildiğini ve bu sebeple 1990 yılından beri belediyeyle mahkemelik olduğunu söylemektedir. Bir işletme kamunun yeteri desteği verdiğini belirtirken, bir başka işletme de kamunun vergi desteği sağlaması gerektiğini söylemiştir. Kemalpaşa'daki işletmeler kamuya iç içe olmak istediklerini söylemiş tanıtım desteği beklediklerini belirtmişlerdir. Ödemiş'teki işletmelerden biri net bir şekilde kamunun ayak bağı olduğunu, mevzuat engeliyle karşılaştığını söylemiştir. Diğer işletmeler ise elektrik ve su parası, tanıtım konularında destek beklediklerini söylemiştir.

Sivil toplum kuruluşları ve yerel yöneticilerle işbirliği açısından; bölgedeki kuruluşlarla zaman zaman iş birliği yapan işletmeler sosyal anlamda bu işbirliğinin çok artırdığını belirtmişlerdir. Ödemiş Birgi'de yapılan görüşmelerde büyükşehir belediye yasasıyla belediyenin kapanmış olması sonucu bölgeye yapılan yatırımların durduğu, önceki yıllarda yapılan festivalin devam ettirilmediği söylenmiştir.

Yöredeki tanıtım festivalleri ve yurtiçi ya da yurtdışı fuarlara katılım açısından; Ödemiş Birgi'de yapılan İrim Ağzı İncir Festivali'nin eski yıllardaki gibi canlı geçmediği, bu yıl sadece bir sempozyum yapılarak geçirildiği öğrenilmiştir. Kemalpaşa ilçesinde her yıl Mayıs ayında Kiraz Festivali yapılmaktadır. Tire'de ise bir festival düzenlenmediği belirtilmiştir.

Ödemiş ilçesinde işletmeciler fuarlara katılmadıklarını ifade etmiştir. Sadece bir işletme KOSGEB'den destek alarak önümüzdeki yıllarda katılmayı istediğini söylemiştir. Kemalpaşa'da bir işletme yerel olarak bir katılım sağlanamasa da bireysel olarak yurtdışı fuarlarına katıldıklarını belirtmiştir. Tire'deki tesislerde bir katılım gerçekleşmediği görülmüştür.

Turistler yöreyi tercih etme sebepleri ve yöredeki müşteri profili açısından; İşletmeciler yörelerinin tarihi yapısı, bozulmamış doğal güzellikleri ve yöredeki turizm çeşitliliği bakımından tercih edildiklerini belirtmişlerdir.

İşletmecilerin 7'si yöreye yabancı turist gelmediğini söylemiştir. 3 işletme tesislerine gelen yabancı turistlerin iş amaçlı geldiğini kalışlarının 1-2 günü geçmediğini söylemiştir.

Yatırımcılara turizm yatırımı tavsiye edilmesi açısından;

üç işletme otel yatırımlarını tavsiye etmiyor. Hatta Ödemiş'te bir işletme "Otel tavsiye etmiyorum çünkü yerel yönetime güvenmiyorum. Lokanta olmalıdır." diyor. Başka bir işletme "Turistin gelip alkol içip oturabileceği nezih bir işletme yok." diyor. Kemalpaşa'da bir işletme otel yatırımını tavsiye etmezken diğer işletme "Yeni tesislerin kurulması bölgenin aktifliğini artırabilir." diyor.

Yöreleredeki turizmle ilgili karlı yatırımlar açısından; İşletmeciler yörelerinde otel (2 işletme hariç), kırsal tesisler, restoran, turizm organizasyon şirketleri, alışveriş merkezleri, organik pazarlar gibi yatırımlar yapılmasını istemektedir.

Yöredeki turistik tesis fazlalığı ya da ihtiyacı açısından; 4 işletme şu an tesis ihtiyacının olmadığını ancak turizm geliştirildiği takdirde yeni ihtiyaçların doğacağını belirtmiştir. Geriye kalan 6 işletmenin 5'i Ödemiş'te yer alan işletmelerdir. Bu yıl özellikle dizi çekimlerinden dolayı (TRT1 - Yeşil Deniz) oyunculara konaklama hizmeti sağlamak açısından tesis sayısının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Yörenin Bozdağ Kayak Merkezine yakınlığı sebebiyle hafta sonları doluluk oranlarının arttığını söylemişlerdir.

BULGULAR

Çalışmada elde edilen bulgular şöyledir;

Tesislerde müşteriye elde tutmak için güler yüzlü hizmet, iyi bir ekip, hijyen, kaliteli ürün gibi faktörler önemlidir. Bu gibi faktörler işletmelerin başarı faktörünü de etkilemektedir. İşletmelerin küçük ilçelerde kurulmuş olmalarına karşın bu kriterlere önem verdikleri, hizmet çeşitliliği için çaba harcadıkları aşikârdır. Girişimciler kulaktan kulağa pazarlamanın küçük yörelerde ne kadar önemli olduğunu farkındadır. Bu nedenle gelen müşterinin memnun ayrılmasına ihtimam göstermektedirler. Zaten görüşülen tesislerin tümü tanıtım eksikliğinden yakınmaktadır. Girişimciler kendi çabalarıyla tesislerinin adlarını duyurmayla çalışmaktadır. İşletmelerin kendilerini duyurabilmeleri için en fazla kullandıkları yol sosyal medyadır. Sosyal medya sayesinde farklı kitlelere ulaşmayı hedeflemekte ve müşteri profillerini genişletmek istemektedirler.

İşletmelerin kırsal alanda bulunması yabancı turistlerin yörelere çok fazla uğramaması sonucunu doğurmaktadır. İzmir'e gelen turistler Çeşme, Foça, Seferihisar, Urla gibi kıyı turizminin yaygın olduğu küçük ilçeler hakkında bilgi sahibiyken, çalışmanın yapıldığı üç ilçe ön plana çıkamamıştır. Yabancı turistlerin bu yörelere iş amaçlı geldikleri ve çok uzun konaklama gerçekleştirmedikleri görülmektedir.

Girişimcilerin işlerini kurarken karşılaştıkları bazı problemler vardır. Bunlardan biri teşvik kredilerinden faydalanamamaları yahut bunlardan nasıl faydalanmaları gerektiğini bilmemeleridir. Problemlerden birisi de kamudan özel sektöre güçlendirmek için destek görememeleridir. İşletmelere elektrik, su gibi vergilerde kolaylık sağlanmaması girişimcilerin ikinci bir tesis kurma konusunda isteksiz olmalarına neden olmuştur. Yöreleredeki yerel iş birliklerinin kurulamaması, halkın bir araya gelerek yöreyi geliştirmek adına ekonomik ve sosyal faaliyetlerin yapılamamasına yol açmaktadır. Yerel halka turizm ve turist ağırlama konusunda da bir eğitim verilmemektedir. Yapılan görüşmelerde kişilerin birçoğunun girişimcilik eğitimi olmamasına karşın tecrübeleriyle işlerini kurdukları görülmektedir. İşletmelerin kırsal alanda kurulmuş, küçük işletmeler olması da girişimciler için eğitim ihtiyacını doğurmamaktadır. Bu doğrultuda girişimcilerde yurtiçi ve yurtdışı fuarlara katılım

algısı bulunmamaktadır. Yapılan on görüşmede sadece iki işletme profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmekte, bunlarında biri büyük ölçekte bir işletmeyi ifade etmektedir.

Bu bulgular doğrultusunda Ödemiş, Tire ve Kemalpaşa ilçelerinde gerçekleştirilen araştırmada, mülakatların gerçekleştirildiği konaklama tesislerinin genel girişimcilik özelliklerine kısaca değinilecek olursa;

- Araştırmaya konu olan işletmelerin sadece biri zincir oteldir. Diğerleri küçük ölçekli işletmelerdir. Bu da sermaye sahibi, işletmecisi ve tesis müdürü pozisyonlarının aynı kişi olması sonucunu doğurmuştur. Bu nedenle işletmeler aile üyeleri tarafından yönetilmektedir ve çalışan sayısı azdır.

- İşletmelerde kırsal turizm faaliyetleri çok fazla gerçekleştirilemese de kahvaltılarda organik ürünler kullanılmaya çalışıldığı görülmektedir. Tesislerde kırsal girişimciliğin içerisine katma gayreti vardır.

- Kuruluş yeri seçiminde cadde üzeri olması, havaalanına yakınlık kriterleri etkili olmuştur. Bunun nedeni ilçe dışından gelen turistlerin internet üzerinden araştırma yapmadıysa, ilçede göze çarpan işletmeyi tercih etmek istemesi olabilir.

- İşletmelerin kuruluş ve faaliyet aşamasında büyük bir maddi desteğe ihtiyaç duymamaları, genelinen küçük ölçekli olması ve işletmelerini büyütme hedeflerinin çok fazla olmamasıdır.

- Görüşülen işletmeler genel anlamda kırsal turizm olgusu hakkında bilgi sahibidir. Ancak kırsal turizm faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla kurulan sadece bir işletme vardır.

- İşletmeciler kırsal turizm aktivitelerinin artması, yöresel ürünlerin markalaşması, festival ve tanıtımların çoğalması konusunda da hemfikirlerdir.

- İşletmecilerin tümü buldukları yörelerde tesis kurarken, ilçelerin turizm potansiyelini göz önüne alarak yatırım yapmıştır. Aynı zamanda girişimcilerin genelinen memleketlerinde iş kurdukları görülmüştür. Başka işlerde çalışıp, farklı şehirlerde bulunmuş olsalar dahi emekli olup ya da kendi işlerini kurma arzusuyla memleketlerine dönüp girişimcilik faaliyetine atılmışlardır.

- İşletmeler sosyal ağın günümüzde önemli bir yeri olduğunu ve web siteleri sayesinde turistlerin kendilerine ulaşma konusunda kolaylık sağladığını ifade etmektedir.

- Tüm girişimciler yaptıkları işleri sevdiklerini ve memnun olduklarını belirtmiştir. Bu nedenle birçok işletmenin uzun yıllardır işlerini sürdürdükleri görülmektedir. Henüz yeni olan işletmeler de bu işi devam ettirmek istemektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye'de de yerel paydaşların bir araya gelerek kırsal turizm girişimlerinin gelişimi için gerekli politikaların ve çözüm stratejilerinin uygulanması, ülkemize hem turizm hem de gelir seviyesi bakımından katkı sağlayacağı açıktır. Bu amaçla, ülkemize gelen yerli ve yabancı turistleri ağırlayabilmek ve onlara hizmet sunabilmek için kırsal alanlardaki konaklama tesisleri artırılmalıdır.

Kırsal turizmin sorunlarına da yer verilen bu çalışmada incelenen araştırmalarda tanıtım eksikliği, maddi destek yetersizliği, yerel paydaşları bir araya toplama zorlukları sorunlardan bazılarıdır. Bu çalışmada Tire, Ödemiş ve Kemalpaşa ilçelerinde girişim ve girişimcilerinin yanı sıra bölgenin kırsal turizm yöneltik sorunları saptanmış ve tespit edilen sorunlar irdelenerek, çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Görüşmeciler ilçelerdeki tarihi binaların restorasyonunun yapılması gerektiğini, turiste zemin hazırlanması, yerli halkın turizme katılımı ve gerekirse evlerini pansiyonculuk hizmetlerine açması, ilçelerin küçük olması nedeniyle tes-

islerdeki içki satışı yasağının kalkması gerektiğini, belediyeden destek beklediklerini, şehrin temiz olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Kırsal turizm girişimciliği faaliyetlerinin sürdürülebilirliği için eğitim kadar tanıtım da çok önemlidir. Kırsal alanlara turisti çekmek için doğal yaşamın önemine dair tanıtım yapılmalı ya da bu kapsamda yapılan kiraz, zeytin vb. bölgelere ait festival duyuruları ulusal boyutta tanıtılmalıdır.

Sadece yöre halkının değil turistlerin de katılabileceği festivaller düzenlenebilir. Böylece girişimciler kar eder ve turizmin sürekliliği sağlanmış olur.

Kırsal turizm yatırımları desteklenmeli, girişimciler bilinçlendirilmelidir.

Kırsal turizmle ilgili proje çalışmaları yapılmalı, Kalkınma Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İZKA, KOSGEB, İŞKUR vb. kurumların hibe destekleriyle yatırımlar gerçekleştirilmelidir.

Tire ve Ödemiş İlçelerinin tarihi dokusunun korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için restorasyon çalışmaları yapılmalıdır. İlgili Belediyeler, Bakanlıklar ve Kalkınma Ajansı restorasyon projelerini desteklemelidir.

Ödemiş Birgi Mahallesi 2012 yılında UNESCO Dünya Miras Geçici Listesine girmiştir. Ancak asil listeye girebilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı ve ilgili diğer birimler çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çalışmalara destek verebilecek tüm kamu kurumları ve yerel iş birlikleri konunun üzerinde önemle durmalıdır. Aynı zamanda Tire Kentsel Alanı olarak da Dünya Miras Listesi'ne girebilecek değerde tarihi ve kültürel varlıklara sahiptir. Tire'nin de bu listeye girebilmesi için çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Seyahat Acentaları'nın yöreye dönük tur programları düzenlemeleri ve yerli yabancı turistlere sunmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla tur güzergahları belirlenmeli, gerek gününbirlik, gerekse konaklamalı turlar gerçekleştirilmelidir.

Turist rehberlerinin kırsal turizm konusunda branşlaşmaları için eğitimler verilmelidir.

Çalışmamızın yapıldığı ilçelerin kırsal turizm potansiyelini tanıttığı kitap, broşür, harita vb. yayınlar hazırlanarak turizm işletmelerine, seyahat acentalarına, ulaştırma işletmelerine ve turistlere ulaşılabilecek her mecrada dağıtımı yapılmalıdır.

Kadın girişimci sayısının en yoğun olduğu dallardan biri kırsal turizm girişimciliğidir. Kırsal alandaki kırsal turizm faaliyetlerinin desteklenmesi ve girişimci faaliyetlerde başarı sağlanabilmesi için kırsal turizmin geliştiği bölgelerde özellikle ev hanımlarının el becerileri geliştirilmeli ve yöresel yemek yapma konusunda teşvik edilmelidir.

İlçelerde yapılan mülakatlarda girişimcilerin en büyük çekincelerinin maddi destek eksikliğinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu sebepten dolayı yapılacak teşviklerle girişimciler cesaretlendirilmelidir. Böylece işletme sayıları artırılabilir ve yörede kırsal turizm girişimlerinin gelişimine elverişli ortam sağlanmış olur.

KAYNAKLAR

[1] AREF, F., GILL, S. S. (2009), "Rural Tourism Development Through Rural Cooperatives", *Nature and Science*, 7 (10), 68-73.

[2] AYDIN, E., SELVİ, M. S. (2012), "Kırsal Turizm Tanıtımında Yerel Paydaşların Rolü: Arhavi Örneği", *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2), 133-144.

[3] CENGİZ, G., AKKUŞ, Ç. (2012), "Kırsal Tur-

izm Kapsamında Yöre Halkının Kalkındırılması: Erzurum Örneği", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 14 (22), 61-74.

[4] ÇEKEN, H., KARADAĞ, L. ve DALGIN, T. (2007), "Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma", *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-14.

[5] İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) (2013), 2013 Yılı Faaliyet Raporu.

[6] KIZILIRMAK, İ. (2006), "Türkiye'de Düzenlenen Yerel Etkinliklerin Turistik Çekicilik Olarak Kullanılmasına Yönelik Bir İnceleme", *Sosyal Bilimler Dergisi*, S:15, 181-196.

[7] MACDONALD, R., and JOLLİFFE, L., (2003), "Cultural Rural Tourism: Evidence From Canada". *Annals of Tourism Research*, 30 (2). 307-322.

[8] OECD (1994) *Tourism Strategies and Rural Development*. Organisation For Economic Co-Operation And Development. General Distribution, Paris.

[9] ÖZEN, Ö.T., KURU, Ş. (1998), *Turizm Yatırımları*, Özkan Ofset, İstanbul.

[10] SAAYMAN, M., SLABBERT, E. (2001), "Tourism Entrepreneurs: Opportunities and Threats, A South African Perspective," *IMF Working Paper*, 1-26.

[11] SOYKAN, F. (2006), "Avrupa'da Kırsal Turizme Bakış Kazanılan Deneyim", II. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, Balıkesir, 57-70.

[12] ŞAHİN, S. (2013), "Turistlerin Kırsal Turizme Katılma Nedenleri: Kapadokya'ya Gelen Turistlere Yönelik Bir Araştırma", 14. Ulusal Turizm Kongresi, 775-797.

[13] TARLAK, Ş. (2007), "Mumcularda Kırsal Turizm Modeli" Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir Ve Bölge Planlama Bölümü Ders Notları, İzmir.

[14] ÜNLÜÖNEN, K. Ve KIZANLIKLI, M. (2015), "Ekonomik Göstergelerle Türkiye Turizmindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi", 16. Ulusal Turizm Kongresi, Detay Yayıncılık. 1162-1179.

[15] VEER, M., TUUNTER, E. (2005), *Rural Tourism in Europe, An Exploration of Success Failure Factors*. Sticting Recreatie, Expert and Innovation Centre, the Hague, the Netherlands.

[16] ZURNACI, N. (2012), "Kırsal Turizmde; Girişimcilik ve Örgütlenme", *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23), ss:65-70.

[17] www.odemis.bel.tr, (Erişim Tarihi: 10.08.2014)

[18] www.izmirkulturturizm.gov.tr, (Erişim Tarihi: 10.08.2014)

[19] www.tire.bel.tr, (Erişim Tarihi: 12.08.2014)

[20] www.kemalpaşa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 12.08.2014)